

CRISTINA CABONI

'Sfeervol, kleurrijk en emotioneel.' – *Flair*

Het huis met de spiegels

VAN DER

ROMAN

PROLOOG

Het schuim op haar voetje is wit, maar de zee waar het bij hoort, is blauw.

Het meisje bestudeert vol verwondering eerst het een en dan het ander en vraagt zich af hoe dat mogelijk is. Ze steekt haar hand in het water en trekt hem dan weer terug. Doorzichtige druppels glijden langs haar vingers. Alleen als het er veel zijn en ze allemaal samen zijn, worden de druppels blauw. Ze houdt van die kleur, hij is heel mooi. Hij doet haar denken aan haar mama en opa. Zij hebben ook een kleur. Mama is groen, zoals jonge blaadjes. Opa is goudkleurig, de kleur van de sieraden die hij in zijn werkplaats smeedt. Zijzelf is echter roze.

Als ze allemaal samen zijn, ziet Milena hoe de kleuren samenvloeien. Ze vormen dan een regenboog.

Er vliegt een meeuw langs haar, zijn vleugels gaan op en neer, net als haar ademhaling. Ze voelt haar hart tekeergaan. Er hangt een geur in de lucht waar ze blij van wordt, die van de bremstruik, van zeelelies en zout. Ze herkent hem, het is de geur van thuis. Haar opa's huis staat tegen de rots en heeft een prachtige tuin met citroenbomen. In het huis hangen de spiegels waarin Marina, haar moeder, keek als ze haar haar verhalen vertelde. Ze wacht even en vraagt zich af of ze, nu ze weg is, nog wel de regenboog zal blijven zien.

Dat weet ze niet en die gedachte maakt haar verdrietig.

Mama heeft haar voordat ze afscheid nam, gezegd dat ze nooit ergens bang voor hoeft te zijn, omdat zij haar altijd

zal beschermen, dat ze hard moest lachen en nooit zachtjes, anders kan zij haar niet horen in de hemel. Dat heeft ze haar een keer 's nachts verteld, terwijl iedereen sliep. Ze deed het fluisterend, alsof ze haar een geheim verklapte. Ze zei dat ze moest dansen alsof haar voetjes vlindervleugels zijn.

Ze is dol op vlinders, maar ze durft ze niet aan te raken, omdat ze bang is hun vleugels te beschadigen en ze pijn te doen. Voor haar volstaat het ze te bewonderen op de bloemen die haar opa overal in de tuin heeft geplant. Want ze zijn kostbaar en delicaat, net als het rozenblaadje dat de zee tot voor haar voeten heeft gebracht. Ze pakt het op en rent dan langs de zee in de richting van een schelp die het water zandvrij heeft gemaakt; ze maakt aanstalten om hem te pakken, maar een golf grijpt de onderkant van haar jurk en trekt haar naar zich toe. Ze moet lachen als ze naar achteren tui-melt en laat zich omarmen door de zee, ze laat hem haar haar strelen. Na een tijdje, als ze kletsnat is, staat Milena weer op. Ze opent haar hand. Op haar vingers ligt een witte schelp die, zodra de zon hem aanraakt, alle kleuren van de regenboog laat zien. Ze stopt haar regenboogschelp in de zak van haar jurk en rent naar haar opa, die vlakbij op een rots zit met zijn handen onder zijn hoofd.

‘Opaatje?’

Hij richt zich meteen op. ‘Hoi, vlindertje, ben je moe? Wil je weer naar huis?’

Het meisje fronst haar wenkbrauwen en schudt haar hoofd. ‘Nee! Ik wilde je alleen deze geven. Hij heeft alle kleuren van de wereld, het is een regenboogschelp, hè?’ Ze geeft hem aan haar opa. Een zonnestraal raakt de schelp aan en laat hem plotseling schitteren.

‘Ja, precies. Dit is parelmoer, zie je? Hij is prachtig, dank je, schat van me,’ zegt hij glimlachend.

Ze vindt het niet leuk als haar opa huilt, ook al doet hij alsof alles goed gaat en lacht hij altijd. Hij laat haar vliegen

en zegt dat ze het liefste en mooiste meisje van de wereld is.

Haar mama heeft haar voordat ze wegging opgedragen haar opa te omhelzen. Heel vaak. Ook namens haar, omdat zij dat niet meer zou kunnen doen. Ze heeft haar gezegd dat ze van hen houdt en dat voor altijd zal doen.

Terwijl ze haar opa omarmt, sluit Milena haar ogen. Ze voelt zich veilig bij hem, ze voelt zich goed. En dan herinnert ze zich nog iets wat haar moeder haar heeft opgedragen.

Als ze zich alleen voelt, moet ze in de zilveren spiegel kijken. Daarin zal ze vinden wat ze zoekt.

Evenals haar liefde.

1

‘We zijn niet meer gewend om naar die geluiden te luisteren, hè? Wat een mysterieuze stem, hij lijkt wel uit het binnenste van de aarde te komen.’

La dolce vita (Federico Fellini, 1960)

De golf was hoog, dreigend en mooi als een storm. Ze rende erop af en liet het schuim in het rond spatten. Milena wist dat hij haar, als ze zou blijven staan, omver zou stoten. Op dat moment herinnerde ze zich dat Michele, haar opa, haar had gewaarschuwd voor die plek en die rotsen op de dag dat hij haar had leren zwemmen.

Ze sloot haar ogen even en opende ze weer. Opeens nam ze een aanloop en liep het gevaar tegemoet. Terwijl ze met haar armen naar voren dook, voelde ze de stroming. De golf kwam dichterbij. De golf die al snel zo vlakbij was dat hij haar meevoerde en wegduwde. Ver weg bij de rotsen bleef ze met zekere slagen zwemmen tot ze bij een diep en rustig stuk kwam, blauw zoals alleen de zee kon zijn.

Toen ze het strand weer bereikte, brandde haar keel van het zout en bonsde haar hart. Het was haar gelukt. Ze had het gered.

Ook dat had Michele haar geleerd: reageren.

Ze stapte rillend van geluk het water uit en trok de dunne jurk uit die aan haar huid plakte, waardoor ze in haar badpak stond. Haar lange haar viel op haar rug, zwaar door het

water, zwart en glanzend. Ze bond het samen in haar nek en rilde nog eens. Ze wist niet of ze klappertandde door de zeewind of de gedachten aan wat er had kunnen gebeuren. Ze wist dat dat stuk zee gevaarlijk was, maar was er toch heen gegaan en nu ze erover nadacht, wist ze niet zeker of dat toeval was.

Er waren momenten waarop haar behoefte zichzelf te bewijzen de kop op stak. Dat was iets wat vanbinnen ontstond, als een niet te stoppen kracht, dus moest ze daaraan toegeven. Want dat was de muziek en zij was de ballerina.

Ze keek op en voor even verjoeg de schoonheid van de hoge rotsmuren die uit het kalme water van de kleine baai staken al haar gedachten.

Er hadden die ochtend maar weinig mensen het gewaagd naar Torre Sponda te komen. De grijze wolken hadden veel mensen afgeschrikt, maar voor haar was het een perfecte dag, omdat ze wist hoe meedogenloos de septemberzon kon zijn. Ze beantwoordde een paar glimlachen, knikte iemand gedag, herinneringen aan haar jeugd die gevormd werden door de gezichten van de mensen die ze tegenkwam.

Ze pakte de paar dingen op die ze op het strand had achtergelaten toen ze had besloten een wandeling te maken. Dat was eerst haar idee geweest. Maar toen ze bij de klip aankwam, had ze de golven op de rotsen zien breken en was ze overvallen door een hevig verlangen het schuim op haar huid te voelen. Dus had ze de ene voet voor de andere gezet tot ze de leegte onder zich voelde. Het water prikte in haar ogen, pijnigde haar huid, trok aan haar haar. De stroming had geprobeerd haar mee te sleuren, zijn kracht en superioriteit laten zien. Ze was bang, haar hart klopte in haar keel, ze raakte in paniek. En toch had ze hem getrotseerd en van hem gewonnen.

Dat was alles wat er echt toe deed.

Dat was wat ze moest doen.

Daarom was ze teruggekomen. Om de moed te vinden. Om te begrijpen.

Ze sloeg het badlaken om haar schouders, liep naar de trap die uitkwam bij het huis en trok het hekje goed achter zich dicht. Ze ging de stenen treden op en probeerde alleen aan de zee en de zon te denken, zich te concentreren op wat ze zag. Zoals altijd wanneer ze in Positano was, verbeterde haar humeur. Ze glimlachte, liet zich meevoeren door het geluid van de golven. De emoties vloeiden op een prettige manier door haar heen, als de lucht vol geuren die om haar heen hing. Het was een betoverende plek, anders dan elke andere plek waar ze was geweest, die ze had gekend. Ze hield van het gevoel dat de plek haar gaf. Van de manier waarop het licht zich verspreidde over de struiken, waardoor de kleuren van de blaadjes die wapperden in de wind oplichtten. Die kende ze zo goed, evenals de zilte lucht en de geur van de citroenen.

Haar opa's villa voelde als thuis, meer dan het luxe appartement in het centrum van Rome, waarin ze was opgegroeid. Het huis met de spiegels vond ze veel mooier.

Ze hield van de spiegels, kijken naar haar spiegelbeeld en kleine details zien, tinten, veranderingen in haar uitdrukkingen en bewegingen. Hoofdpersoon en toeschouwer zijn. Zijn en lijken.

Er hingen twaalf spiegels aan de muur van de immense ingang van de villa, een ronde, zilver- en kwikkleurige foyer. Als Milena door de hal liep, leek het alsof de spiegels haar ziel blootlegden. Dat had haar altijd een gevoel van fascinatie en verwondering gegeven. Het was alsof ze op een vreemd pad liep dat haar op verschillende manieren weergaf. Soms vervormden ze haar beeld, veranderden het, iets wat haar verbaasde en haar dwong tot zelfreflectie om te kunnen begrijpen wat er diep vanbinnen in haar zat, dat alleen de spiegel weer kon geven.

Haar opa had de spiegels gemaakt. Hij had het zilver geslagen en gestreeld totdat het de juiste vorm had en het vervolgens veranderd in wijnranken, fijne blaadjes en rozenknopjes. Daarna had hij die vastgemaakt aan de van kleur veranderende koude oppervlaktes die hij in de kelder van de villa had gevonden.

Ze waren mysterieus, betoverend en ze hield ervan ze urenlang te bekijken.

Was alles maar anders gegaan... Meteen verjoeg ze die gedachte. Ook dat had Michele haar geleerd.

Als en maar leiden nergens toe. Iets is zo of niet. Dat kun je beter accepteren.

Bovenaan de trap bleef ze staan om op adem te komen en nam ze de majestueuze woning in zich op. Zoals de meeste huizen aan de Amalfikust, was ook het huis met de spiegels de hoogte in gebouwd. Het had drie verdiepingen en een klein terras dat betegeld was met lichtblauw en geel majolica. De terrastuin met citroenbomen kwam uit bij de rotspar-tij. Op het overdekte terras van het huis kon je de hele dag naar de zee uren, totdat het blauw de rest wegvaagde en er slechts een heerlijk gevoel van leegte achterbleef.

Ze ging via de achterdeur naar binnen, rende de trap op en nam een snelle douche. Ze pakte het eerste T-shirt dat ze tegenkwam en een korte broek. Haar haar drupte nog. Het gaf haar een licht gevoel als ze het aan de lucht liet drogen.

In gedachten verzonken liep ze naar beneden.

‘Goedemorgen, Milena, jij bent vroeg op.’

Verrast keek ze op. Haar opa zat in de patio, omringd door grote blauwe druiventrossen.

Ze rende op hem af. ‘Ik was al vroeg naar het strand gegaan. Hoe voel je je vandaag?’

Michele keek haar lang aan. Milena had sinds haar aankomst gemerkt dat haar opa de gewoonte had gekregen pauzes te laten vallen tussen zijn woorden, vaak verbaasd keek

en zich moest concentreren om een antwoord te kunnen geven.

‘Geweldig, zoals altijd.’ Hij glimlachte naar haar. ‘Vergeet die artsen en hun praatjes, als je ze negeert, verdwijnt de helft van alle ziektes in de wereld.’

Was het maar zo simpel, dacht Milena terwijl ze zich liet omhelzen. Het beklemmende gevoel dat ze de avond ervoor had gehad, deed haar nog beven. Ze was doodstil blijven staan, kijkend hoe hij op haar af kwam strompelen. Zwigend, want wat ze wilde zeggen, kreeg ze niet over haar lippen. Ze vond dat haar opa er schrikbarend ouder uitzag. Zijn overhemd hing over zijn schouders en zijn hand trilde licht, terwijl hij ooit zo stevig en sterk was geweest als hij iemand een hand gaf. Nu ze hem bij daglicht zag, maakte ze zich nog meer zorgen.

‘Heb je al ontbeten?’ Michele wees naar de tafel achter zich, waarop een wit organza tafelkleed lag met een porseleinen kan met melk, een bord met vers brood, boter, citroenjam en vijgencompote.

Milena proefde nog de rijke smaak van het fruit en het aroma van de vers gezette koffie in haar mond. Een geur van bloemen en vanille.

‘Ja, het was heerlijk allemaal. Dank je, opa.’

Die ochtend had ze het ervan genomen. Rosaria, de hulp, had alles voor haar in de keuken klaargezet.

Michele hield ervan om buiten te eten en bracht daar ook al zijn vrije tijd door, zorgend voor de moestuin en de citroenbomen. Niemand zou, als hij zijn door artrose vervormde handen zag, zeggen dat hij toen hij jong was een van de beroemdste edelsmeden van Italië was geweest, dacht Milena terwijl ze hem vertederd opnam. Het was nog niet zo lang geleden dat ze hem voor het laatst aan het werk had gezien. Hij had haar graag om zich heen en zij was dol op die tijd van lange stiltes, ingehouden adem en uiteinde-

lijk de verwondering. Dat was iets wat van hen samen was. Naast elkaar keken ze toe hoe het ruwe metaal zich transformeerde, verbonden door hun gebaren, door wat ze deelden en hun lach. En het maakte haar blij als ze het gereedschap aan haar opa mocht geven en ze hem mocht helpen met zijn werk. Gouden en zilveren platen werden in zijn handen ringen, broches, armbanden en kettingen. Van alle sieraden die hij haar had gegeven, vond ze er één het mooist, een hanger in de vorm van een bol, van wit en geel goud. Als je er aan een kant op drukte, ging hij open en kwam de foto van Marina, haar moeder, met haar op haar arm en haar opa die haar omarmde tevoorschijn.

Dat was haar talisman.

Een van de vele liefdesuitingen van de man die voor haar altijd, en vooral na de dood van haar moeder, een baken was geweest.

En nu stond hij daar voor haar.

Ze bestudeerde hem aandachtig.

Ondanks zijn leeftijd was hij nog steeds lang. Zijn dikke bos spierwit haar tot in zijn nek, donkere huid en blauwe ogen vertelden over vervlogen tijden.

‘Wacht, laat me je helpen,’ zei ze terwijl hij langzaam en onhandig probeerde op te staan.

‘Niet nodig, ik heb mijn stok.’

Ze keek toe hoe hij wankelde, bang dat hij zou vallen, maar bleef toch staan omdat ze vreesde dat hij niet blij zou zijn met haar hulp. Hij was altijd een trotse man geweest, trots op zijn kracht, zijn tuin en op haar. Op wat hij in zijn werkplaats creëerde.

Milena knipperde met haar ogen, slikte de brok in haar keel weg en dwong zichzelf te glimlachen.

Dat haar opa niet gezond meer was, was geen verrassing, ze wist dat hij ziek was. Dat wist iedereen. Zijn geheugen ging steeds verder achteruit. Maar het feit dat hij zich daar-

van bewust was, veranderde niets. Het was oneerlijk! Dat was het. Alles wat hem overkwam, was oneerlijk.

En zij kon er niets aan doen.

Ze keek hem aan, zag het vriendelijke gezicht waar ze zo van hield. Ze wilde niet dat hij aan haar zag dat ze medelijden met hem had. Ze wilde dat het goed met hem ging en dat hij weer de sterke en vrolijke man werd die hij eerst was.

De wind draaide, voerde geuren en geluiden mee en een kreet die haar deed opschrikken uit haar droevige gedachten.

Aan het einde van de tuin, bij het muurtje dat hem omringde, voorbij de citroenbomen, stond een groep mannen in werkkleding, met kruiwagens en schoppen. Vanaf waar zij stond, kon ze de gezichten niet herkennen en ook niet verstaan wat ze zeiden, hoewel ze hard praatten.

‘Wie zijn al die mensen?’ fluisterde ze.

Het duurde even voordat Michele antwoord gaf, alsof hij zijn woorden zorgvuldig koos. ‘Die zijn hier voor de ingestorte muur, weet je nog dat het zo regende deze lente?’

Nee, daar wist ze niets meer van. ‘Is er erg veel schade?’

‘De muur was niet meer te repareren, omdat hij op meerdere plekken was ingestort. Ik heb besloten hem te laten neerhalen en weer te laten opbouwen.’ Hij wachtte even en keek haar toen aan. ‘Ik heb die muur zelf gebouwd toen je moeder op onderzoek uit ging in de tuin. Dat meisje was niet te stoppen. Ik dacht dat ik haar met een omheining wel kon beschermen... Wat was ik stom.’ Zijn stem werd zachter en verstomde toen helemaal.

Er viel een beladen stilte. Michele had tranen in zijn ogen, hij tuurde in de leegte, in het verleden. Ze verstijfde. Om verdriet te verdrijven moest je sterk en stil zijn. Er was tijd voor nodig om dat te leren.

‘Kom, laten we een stukje wandelen,’ opperde ze met een

halve glimlach. Michele knikte. Naarmate ze verder de tuin in liepen, werd de zoete geur van de bloemen steeds sterker. De gele vruchten piepten tussen de bladeren door, de bijen vlogen rond met hun lading stuifmeel. Ze concentreerde zich op wat er om haar heen was, want ze wilde niet denken aan wat haar eigenlijk diep vanbinnen bezighield. Aan haar moeder, die ze nauwelijks had gekend, aan het trieste einde van haar leven.

‘Hoe gaat het met je?’

De vraag verraste haar eerst, maar toen bedacht ze dat ze die had kunnen zien aankomen. Ze had moeten weten dat hij in haar hoofd zou kijken, dat hij haar wel zou vinden, waar ze zich ook zou verstoppen. Ze haalde haar schouders op. ‘Gewoon.’ Ze had weinig zin om hem te vertellen wat haar ertoe had aangezet naar Positano te vluchten. Niemand kon haar helpen, niemand. Jaren geleden had ze begrepen dat ze alleen op zichzelf kon rekenen, omdat er dingen waren die alleen haar aangingen en die ze zelfs niet met Michele kon delen, hoewel ze soms vermoedde dat hij toch wel overal van op de hoogte was. Gek genoeg troostte die gedachte haar. ‘Maak je geen zorgen om mij, opa, ik kan voor mezelf zorgen. Ik ben zelfstandig, dat weet je.’

Michele streelde haar hand. ‘Zelfstandig en gelukkig zijn, zijn twee verschillende dingen, toch?’

Hij was blijven staan en nam haar liefdevol op. Zijn ogen straalden geen afkeuring uit, alleen maar veel liefde. Milena voelde iets van het ijs smelten dat zich de afgelopen maand in haar had opgehoopt.

‘Ik wil iets doen wat me waarschijnlijk flink in de problemen zal brengen.’

Wat waarschijnlijk een einde zal maken aan mijn dromen.

‘Er zijn vast ook voordelen.’

Zijn die er, vroeg Milena zich af. Misschien wel, of misschien stond ze op het punt een fout te maken. Het voelde

alsof ze van plan was zich in de leegte te storten, zonder te weten of ze op haar vleugels kon rekenen. Maar ze wilde de wind op haar huid voelen, omdat dat het enige was wat haar het gevoel gaf dat ze leefde. Ze had al te lange tijd stilge staan en toegekeken. Ze voelde zich als een kind dat plotse ling, na te hebben gekropen, besluit te gaan staan en te gaan lopen. Ze was echter doodsbang om te vallen en nooit meer de kracht te vinden om weer op te staan.

‘Als het fout gaat, opa...’ Ze maakte haar zin niet af en boog haar hoofd.

Micheles warme hand streek door haar haar. ‘Het kan ook goed gaan.’

Ja, het kon ook goed gaan.

‘Je moet zwemmen, meisje. Vroeg of laat word je het zat om aan de kant stil te staan.’

Ze wist dat Michele gelijk had, maar het was allemaal zo moeilijk.

Voor het eerst in al die jaren dat ze toneelspeelde, had ze besloten ervoor te gaan, een poging te wagen een belangrijke rol te krijgen. Het was een weddenschap die ze met zichzelf had afgesloten, iets wat haar zowel opwond als beangstigde. ‘Ik vraag me af waarom jij toch altijd gelijk hebt, opa.’

Micheles gezicht lichtte op. Zijn ogen lachten. ‘Dat komt door de ouderdom, lieverd van me. Dat heet ervaring.’

Ze voelde zich altijd zo goed bij haar opa. Alles werd dan mogelijk. Geen slechte gedachten of woede. Ze legde haar hoofd op zijn borst, sloot haar ogen even en genoot van de lieve omhelzing. Ze realiseerde zich dat dat het enige moment in een lange tijd was waarop ze even rustig was.

Misschien moest ze iets aan hem vertellen.

‘Ik ga een auditie doen die alles zou kunnen veranderen.’ Zo, dat was eruit. Ze bekeek de uitdrukking van haar opa. Ze wist dat hij blij voor haar zou zijn, maar was bang dat zijn steun deels voort zou komen uit zijn liefde voor haar.

Ze moest echter helder blijven en begrijpen hoe ze zichzelf kon verbeteren.

‘Je zou enthousiast moeten zijn.’

Ze hield hem stevig vast. ‘Dat ben ik ook... een soort van.’

Michele lachte. ‘Het komt vast goed, lieverd. Vertrouw maar op mij.’

‘Het is een moeilijke rol, er zijn kandidaten die beter en geschikter zijn dan ik.’

Hij bekeek haar aandachtig. ‘Dat kun je pas weten als je dat podium opklimt en het probeert.’

‘Voor mij is dat de eerste keer. Zij hebben al ervaring,’ ging ze verder.

‘Jij hebt die ook. En je hebt je hart, je voorstellingsvermogen.’

Milena wist niet goed wat haar ertoe aanzette om auditie te doen, ondanks de kleine kans op succes die ze had, ze wist alleen dat ze van kleins af aan van niets zo blij werd als van het voordragen van de verhalen die ze las. De rol was niet belangrijk, ze had geen voorkeur. Er kriebelde iets in haar, iets wat haar dwong te praten, de personages die ze in haar hart had gesloten tot leven te brengen.

Ze werd een koningin, een fee, een heks.

Ze kon iedereen zijn als ze acteerde.

‘Concentreer je op mooie dingen, denk niet aan de problemen. Houd je doel voor ogen en vraag jezelf elke avond voordat je gaat slapen af wat je gedaan hebt om dat te bereiken. Dat is het enige wat telt, lieverd.’

Was het maar zo simpel! Ze raakte een citroen aan, snoof de geur die op haar vingertoppen achterbleef op en raakte geëmotioneerd. Ze kon het wel, dacht ze. Ze moest alleen de kracht en de moed vinden, de rest volgde dan vanzelf.

Terwijl ze verder liep, merkte ze dat haar opa achter was gebleven, dus hield ze haar pas in en paste die aan die van hem aan. Opeens herinnerde ze zich iets. Toen ze nog een

klein meisje was, had Michele hetzelfde gedaan: hij was langzamer gaan lopen, zodat ze naast elkaar konden wandelen. Ze herinnerde het zich nog vaag. Hij glimlachte lief naar haar, vroeg niets, geen druk, slechts een klein bemoeidigend knikje.

Ze kreeg een warm gevoel vanbinnen. 'Ik houd van je, opa.'

Michele lachte. 'Dat heb je al een tijdje niet tegen me gezegd, vlindertje.'

Die bijnaam deed haar glimlachen, bracht haar terug naar een tijd van rust en gelach. Spelen in het zand, sap, citroentaart. En stapels geurende gele schillen, die Rosaria van de vruchten af haalde, op tafel liet drogen en vervolgens in de alcohol deed. Het vruchtvlees gebruikte ze weer voor de jam. Dat wist Milena omdat ze urenlang had geholpen met mengen, terwijl de hulp de glazen potten vulde.

Opeens hoorde ze geschreeuw.

Geschrokken draaide ze zich om naar de rotsparthij waar ze een groep mannen aan het werk had gezien. 'Wat is er aan de hand?'

'Ik weet het niet.' Haar opa was net zo verbaasd als zij. 'Laten we gaan kijken.'

Ze hadden de citroenboomgaard achter zich gelaten. Langs het pad dat uitkwam bij de rotsen, na het tweede terras, lagen uitgelijnde bakstenen en een grote stapel rode dakpannen. De kruiwagens hadden een spoor achtergelaten in het door de zon vergeelde gras. Van de hoge, massieve muur die ooit het land had omheind, waren slechts een paar stapels puin over. Een deel was al weggehaald. Voorbij het puin, vlak bij de zee, hadden kappertjes- en doornstruiken zich het ruwe terrein met stenen toegeëigend. Vlak bij de hoogste stond een groepje mannen naar iets voor hun voeten te kijken.

'Hij ligt hier al jaren!'

‘Dit is vast niet gisteren gebeurd.’

Ze kon hen niet verstaan, maar wel horen en hun toon alarmeerde haar. Milena wisselde een verbijsterde blik met haar opa. ‘Waar hebben ze het over?’

Michele schudde zijn hoofd, ook hij was stomverbaasd.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg Milena.

Een van de bouwvakkers keek op en hield zijn handen voor zich. Hij gebaarde dat ze moesten stoppen. ‘Jullie kunnen beter daar blijven. Dit is geen prettig gezicht.’

Milena keek van de een naar de ander, op zoek naar antwoorden. Maar op de gezichten van de mannen, van wie ze er een paar al jaren kende, lag een ernstige, maar ondoorgrondelijke uitdrukking. Nu was ze niet gewoon meer nieuwsgierig: ze maakte zich zorgen. ‘Giulio,’ zei ze tegen haar opa’s tuinman, ‘zeg me alsjeblieft wat jullie hebben gevonden.’ Ze had de man altijd een beetje vreemd gevonden, maar hij was aardig tegen haar. Ze had hem vaak gadeslagen als hij voor de citroenbomen zorgde, met zijn grote en eeltige werkhanden, rimpelige en donkere huid en fonkelende ogen die zo groen waren als de bladeren van de planten die hij verzorgde. Ze wist dat ze hem, ondanks zijn norske blik en imponerende gestalte, kon vertrouwen.

De tuinman zweeg en staarde naar Michele. Hij leek niet te weten wat hij moest doen. Hij wreef met zijn handen langs zijn broek. Milena had hem nog nooit zo nerveus gezien.

‘Nou, Giulio, heb je mijn kleindochter gehoord? Waar kijken jullie allemaal naar?’

‘Naar iets gruwelijks, meneer,’ antwoordde hij.

Iemand schold binnensmonds, waarna er boos naar hem werd gekeken.

De man streek door zijn haar. Hij zuchtte en gaf toen moeizaam antwoord. ‘We hebben hem bij toeval gevonden, ik viel er bijna in.’

Hij wees naar een berg struiken vlak naast hen. ‘We heb-

ben de braamstruiken weggehaald om de grond te egaliseren voordat we gingen graven. U weet toch dat er een fundering nodig is voor de nieuwe muur? Weet u nog dat ik dat heb gezegd?’

Milena had het gevoel dat Giulio tegen haar opa sprak als tegen een kind: langzaam, geduldig en vriendelijk. Hij was aardig en duidelijk tegen Michele en dat vond ze fijn. Al die aandacht leek haar echter wat overdreven. Waarom gedroeg Giulio zich zo vreemd? Het was alsof hij zich bij haar opa verontschuldigde, alsof hij iets had gedaan wat hem in het verkeerde keelgat kon schieten. Milena liet haar opa's arm los en stapte naar voren, vastbesloten uit te zoeken wat er nu aan de hand was.

Eerst bleven de bouwvakkers roerloos voor haar staan, alsof ze haar wilden beletten naar het gat te lopen, maar toen stapten ze toch een voor een naar achteren om haar erlangs te laten.

‘Natuurlijk weet ik dat nog. Maar wat kan er nou gebeuren? Rustig maar, Giulio, als we moeten graven, graven we. Het belangrijkste is dat de muur deze keer overeind blijft staan,’ antwoordde Michele.

De tuinman keek hem lang aan en schudde toen zijn hoofd. ‘Daar gaat het niet om. Er zijn hier veel gaten, meneer.’ Hij wees naar het gat in de grond voor zijn voeten, dat breed en onregelmatig was.

Milena stak haar nek uit en keek in het gat.

Wat ze in de diepte zag, leek een ingestorte put te zijn. Ze leunde nog wat verder naar voren, maar het zand naast haar voet zakte weg en maakte een geluid dat haar een rilling gaf. Giulio greep haar bij haar arm.

‘Voorzichtig, het is diep.’

Milena had zich niet gerealiseerd dat de grond er zo glibberig was. Ze draaide zich om om hem te bedanken en keek toen weer de put in.

‘Maar wie heeft het gegraven?’ Haar vraag was meer voor haarzelf dan voor de mannen.

Giulio schudde zijn hoofd. ‘Geen idee. Het lijkt wel een oude regenbak om regenwater in op te vangen. Een deel is open, ingestort. Waarschijnlijk door een aardbeving. Niet dat dat ertoe doet...’ Hij haalde zijn schouders op en keek om zich heen.

Iedereen was duidelijk nerveus.

Ze bleven afwachtend naar de grond staren.

Milena merkte dat iedereen om haar heen zich hetzelfde voelde. Ook haar opa was ontdaan.

‘Zo, ik heb hem gevonden, hoor!’ Een van de mannen, die kort daarvoor was weggespurt, kwam hijgend aangelopen en bleef naast Giulio staan. Hij had een zaklantaarn in zijn handen. Hij zette hem aan en richtte naar beneden. Iedereen kwam voorzichtig dichterbij, bang om op de rand van het gat te gaan staan, waar ze af en toe steentjes en zand vanaf hoorden vallen.

Terwijl Milena naar de bodem van de put staarde die bedekt was met stenen, leek het alsof het witte, felle licht van de zaklamp zich een weg baande door de donkere berg.

En toen zag ze het.

Haar adem stakte. Haar hart begon te bonken in haar borst.

‘O, hemel!’ riep ze met verstikte stem uit. Haar oren begonnen hevig te piepen, waardoor alle andere geluiden verdwenen. Daarna klonk er in haar hoofd een dof gedreun.

Onder in de put lag iemand die haar aanstaarde. Lege oogkassen, mond open. Een aantal botten.

Ze kon het niet langer aanzien.

Ze keek ongelovig op. In de ogen van de mannen was dezelfde ontzetting te zien.

‘Het is een lichaam!’ riep ze vol afschuw. Alsof ze zich pas op dat moment realiseerde hoe ernstig die ontdekking was,

stapte ze naar achteren en sloeg haar hand voor haar mond.

‘Wees niet bang, mevrouw,’ zei een van de bouwvakkers. ‘Hij is dood! Wie weet hoe lang hij daar al ligt. Misschien wel tweehonderd jaar. Misschien wel langer. Hij kan u niets doen. En zijn geest doolt hier ook niet rond.’

Op een ander moment had Milena de onhandige poging om haar gerust te stellen kunnen waarden, maar nu kon ze niet wachten om daar weg te gaan, te vluchten en naar haar opa toe te rennen en hem te omhelzen. Hij moest net zo van streek zijn als zij. Ze draaide zich om om hem te zoeken. Ze zag dat hij wit weggetrokken was. Ze liep meteen naar hem toe en pakte zijn hand. Hij kneep erin, zonder zijn blik van het gat af te wenden.

‘Wie kan het zijn, opa? Het is afschuwelijk.’

Michele gaf geen antwoord, maar schudde alleen zijn hoofd. Hij opende en sloot zijn mond, alsof hij iets wilde zeggen, maar het niet lukte. ‘Ik weet het niet,’ zei hij uiteindelijk. ‘Ik weet niet hoe dat gebeurd kan zijn of wanneer.’ Nog een pauze, langer deze keer. ‘We moeten de *carabinieri* bellen,’ voegde hij toe.

De bouwvakkers voelden zich ongemakkelijk. Sommigen schudden hun hoofd. Giulio schraapte zijn keel. ‘Of we sluiten de zaak af met een beetje aarde,’ fluisterde hij. ‘De doden zorgen altijd voor veel problemen, vooral die zonder naam.’

Milena huiverde. ‘Hij had vast een gezin, iemand die hem heeft gezocht,’ protesteerde ze. Het idee om de ontdekking te negeren vond ze absurd.

Michele, die tot op dat moment stil was geweest, stak zijn hand in de lucht. ‘We bellen de carabinieri. Milena, doe jij dat, alsjeblieft?’

‘Natuurlijk, opa.’ Ze voelde in haar zakken, maar ze had haar telefoon niet bij zich. Waarschijnlijk had ze hem op bed laten liggen toen ze zich had omgekleed. Ze holde terug naar het huis, verontrust en nerveus. Ze nam de traptreden met

twee tegelijk. Terwijl ze het nummer intoetste, vroeg ze zich af waarom de mannen hadden voorgesteld er niets mee te doen en het gat dicht te gooien.

Wie kon die arme man zijn?

Er was niets van hem, of haar, over, op een paar botten na. En die lege oogkassen, die open mond, een schreeuw die niemand had gehoord.

Plotseling werd ze overvallen door een gevoel van wanhoop. Als vanzelf greep ze naar haar hals en pakte de hanger vast.